

SOČA

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto . . . . . f. 4.—
Pol leta . . . . . „ 2.—
Četrt leta . . . . . „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto . . . . . f. 4.50
Pol leta . . . . . „ 2.30
Četrt leta . . . . . „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

Pri oznanilih se plačuje za navadno trislošno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat,

Za večje črke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga kder se nahaja tudi upravnistvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delcem in drugim nepromožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri urednistvu.

Glasilo slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Predlog

za preuravnava naših srednjih šol v narodnem zmislu.

Večkrat smo uže obljubili, da priobčimo govor dež. poslanca dr. Deperis-a, s katerim je v za-luji sejni dobi podpiral svoj predlog zastran preuravnave naših srednjih šol na narodni pollagi — a danes nam še le pripušča prostor, da izpolnimo svojo obljubo.

Glasi se tako-le:

„Nujna potreba, da bi se preuravnale naše srednje šole v narodnem zmislu, je prelnet, ki se je uže tako temeljito razpravljal in zagovarjal v tej dvorani in drugod, da je skoro nemogoče, ali vsaj prav težko o tej stvari kaj novega povedati.

Ne bom navajal vseh dotičnih interpellacij in predlogov, ki so se uže v tem dež. zboru sprožili, v spomin Vam pokličem samo poglavitejše.

Današnjemu skoro enak predlog je sprejel zbor soglasno leta 1866. in deželni odbor je predložil dotično prošajo, kakor mu je bilo naročeno.

Zavrгла se je. Veleslavno ministerstvo za uk in bogočastje je nij hotelo podpirati, ker je tedajšnji g. minister menil, da je bilo po takratni uravnavi tukajš. jih elementarnih in srednjih šol, katere se vzdržujejo iz javnih zalogov, zadostno preskrbljeno za potrebe narodnih jezikov.

V isti seji je zbor prav živo podpiral enako peticijo goriškega mestnega zastopa, ki se je potem predložila namestništvu. Namestništvo je odvrnilo, da je zadevajoče predloge podalo veleslavnemu ministerstvu za uk, da bi se sistem javnega podučevanja v javnih uč. nicah primeril določbam 19. člena državna osnovne postave 21. decembra 1867. A tudi to je bilo brez uspeha.

Ko je vlada v sesiji 1. 1868. predložila zboru svoj načrt postave zastran realk, se je v dotičnih razpravah zopet najbolje poudarjalo vprašanje zastran učnega jezika; deželni zbor je dodal vladnemu načrtu določbo, naj bi se na goriški c. k. viši realki podučevali Italijani v italijanskem, Slovenci pa v slovenskem jeziku. A postava se je zavrгла, ker je takratno ministerstvo trdilo, da stavi omenjena določba nepremagljive zavire, kolikor v pedagogično-didaktičnem, toliko v finančnem oziru.

Leta 1869. je vlada predložila, naj bi se dotična določba preuredila tako-le: „Učni jezik na c. kr. viši realki v Gorici določi ministerstvo za bogočastje in uk

potem, ko zasliši o tem deželno šolsko svetovalstvo.“ Deželni zbor se nij mogel prepričati, da obstoje navedene nepremagljive zavire in je vnovič sklenil, da se ima na goriški realki polučevati po italijansko in slovensko v paralelnih razredih.

Na to je gospod minister za bogočastje in uk izrekel, da ne more priporočati načrta postave najvišji potrtbi, ako se popreje ne ugotovi, koliko bi znašal viši potrošek, katerega bi prizadela osnova vstrčnih razredov, in ako se deželni odbor in mestni zastop goriški ne dogovorita zaradi založbe teh viših stroškov. O tej zadevi naj bi dež. odbor dogovoruo z mestnim zastopom predložil svoja nasvete.

Gledé na to da bi ustanovljenje paralelnih razredov samo na realki povikšalo stroške za nad 14 tisoč gold. brez večih stroškov za pomnoženje šolskih prostorov, je deželni odbor odvrnil, da ne more prevzeti zato nobene odgovornosti; ob enem je pa tudi poudarjal, da bi potrjenje postave ne smelo odvisno biti od denarstvenega prašanja in zato naj bi jo ministerstvo gotovo predložilo cesarski sankciji.

Dolgo se je o tej zadevi sem in tija pisarilo, na zaduje je pa zazuanilo namestništvo, da hoče gosp. minister za bogočastje in uk svoje mnenje v prihodnji zborovi sesiji obveljaviti, ker so dogovori z dež. odborom brezuspešni ostali.

Ta prihodnja sesija je bila od 14. septembra do 14. oktobra 1871, a gosp. ministru se nij zvidelo, da bi bil v tej dobi naznanil svoje maenje.

Na neko interpellacijo je v isti zborovi dobi odgovoril gosp. cesarski komisar s temi le ministrovimi besedami: „Moje resnobno prizadetje je, določbe člena 19. postave od 21. decembra 1867, zadevajoče splošnje pravice državljanov dejansko veljavno zagotoviti. Da se ta namen uresniči, treba nekaterih predgojev. Mej te štejem posebno izdatniše število sposobnih učiteljev, kakor je dozda imam; v tem oziru pričakujem pred vsim drugim dejansko krepkega podpiranja od deželnega šolskega svetovalstva v Gorici.“

Temu je dostavil gosp. komisar, da je deželno šolsko svetovalstvo uže dobilo potrebna naročila v zmislu ministrovih namenov.

Jaz vem, da je dež. šolsko svetovalstvo zares predložilo določen predlog, po katerem naj bi se naše srednje šole preustrojile v narodnem zmislu; pa vem, žalibog tudi, da se je ta predlog zavrğel, najbrže ker se nij ujemal z ministrovimi nazori.

Pozlepa se, da ne namerava gosp. minister niti v sedanji sesiji razodeti svojega mnenja, in tako beži dragi čas, pa se ne skrbi, kako v okom priti nujnim

potrebam naše mladine, niti se ne misli na veliko škodo, katera se jej tako godi.

V naših ljudskih šolah je učni jezik italijanski, oziroma slovenski, v srednjih se pa nadaljuje z nemškim.

Učencem, kateri stop jo iz ljudskih v srednje šole, je čisto neznan oni jezik, v katerem naj bi se učili raznih predmetov, ki so v teh šolah predpisani. Obsojeni so, da se morajo učiti neznanih rečij s pomočjo neznanega jim jezika in pogostoma se zgodi, da učitelj in učenec drug drugega ne razume, ker drug drugega jezik ne zna.

Pri takih v didaktično-pedagogičnem oziru jako neugolnih razmerah, bi se moralo vsaj misliti, da se z našimi učenci, kateri ne morejo razumeti niti tistega, ki jih podučuje, niti tega, kar se učijo, nekoliko bolj prizanesljivo ravna, ali vsaj enako, kakor z učenci nemške narodnosti, kateri stopijo iz nemških ljudskih v nemške srednje šole; a v istini se postopa pač drugače. Naj Vam navedem en sam dogodek.

Deželni šolski svet je opirajoč se na neko ministerstvo naredbo od 1. 1853. opomenil učiteljski zbor, da naj bi se tudi tisti učenci, kateri dobiyo v jezikih en nepovoljni red, vselej pripuščali k popravnemu izpitu, kajti z več nego enim nepovoljnim redom v drugih predmetih se tega ne dovoli; a gosp. minister je za boljše spoznal določiti, da se taki popravni izpiti v prav posebno izjemnih primerljajih dovoljujejo in to je gotovo zelo ostro pravilo, kakoršno se ne izvršuje niti v srednjih šolah nemških dežel proti nemškim dijakom. (Konec prih.)

Dopisi.

V Gorici, 8. januarja 1873. Kakor nam sporočilo v zadnjem listu kaže, zmagali so pri zadnjih volitvah odbora našega političnega društva konservativni Sočani, prišli so namreč v odbor samo taki, ki nočejo „Soče“ reformirati in spremeniti v katoliško politično društvo, ampak ostati pri starih načelih tega društva, katera načela so bile dozda družtu in slovenskemu narodu na Gorškem jako koristna.

Kakor v čitalnici, pokazali ste se tudi v polit. družtu 2 stranki, namreč sočanska konservativna in reformatoriška stranka; k zadnji spada sosebno čestita duhovščina in nekateri drugi gospodje iz mesta. Mej zadnjimi posvetnimi gospodi so nekateri, katerim nij toliko mar za spravo, ampak se udajajo vsakek na načeln, samo

LISTEK.

Preširnova slavnost v Gorici.

Uže zadnjič smo obljubili, da hočemo o Preširnovi slavnosti še obširneje govoriti. Danes storimo svojo dolžnost.

Preširnov spomin smo na Gorškem še malo obhajali; v našem mestnem ozidji pa še nikedar tako sijajno, nikedar s tako slovesnostjo. 29. december nam bode gotovo večno v blagem spominu ostal. Da, kar je bil 14. september, ko je ljudstvo od daljnih in bližnjih strani vrelo k pesnikovi rojstni hiši v Vrbo na Gorenjsko, da, kar je bil ta dan za vse Slovenstvo, to in še več je nam Goričanom 29. december.

Kar se je le v majhni meri tukajšnjemu italijanstvu in nemštva posrečilo, ko so svoje prve moče slavili, to se je posrečilo v obilni meri toliko zaničevanemu Slovencu. V obče je govornica, da kaj takega še nij bilo v Gorici, v obče pravijo gostje, da kaj takega nijso pričakovali. In ako hincemer družemu ne pripomore Preširnova beseda v Gorici, pripravi tujce vsaj

do spoznanja, da mi Slovenci še nijmo zadnji ne v socialnem ne v duševnem obziru.

Dvorana filharmono-dramatičnega društva v Gorici je kaj pripravna za take slovesnosti. Bila je lepo okinčana in razsvitljena, — tudi lepo ovenčan kip Preširnov smo gledali na strani, — a bila je za tako ogromno udeležitev (500 gostov) premajhna. Štelo se je samo gospe in gospodičin 150. In koliko gostov je stalo po stopnicah in mnogo prav odličnih je odrinilo baš zaradi tesnobe.

Ob 1/8 naznanja vojaške godbe ouvertura po slovenskih napevih začetek slovesnosti; prof. Vodašek razloži pomen denašnje slavnosti, ter pozdravlja došle goste, katere je edno Preširnovo ime v tako polnem številu privabilo.

Pevci, katerih je bilo 36, so zapeli kantato „na Preširnovem domu.“ Muzici trde, da se je skladatelj posebno posrečilo tam, kjer poje zbor s baritonom solo „Luna sije,“ in pa kvartet: „Oj srečna hša sredi raja.“ Začetek in konec bi se lahko nekoliko predruğail. — „Mili kraj“, čisto nova Nedvedova pesen, ima zagotavljeno bodočnost v slovenski muziki, kakor jo imajo sploh vse njegove izvrstne toda pri nas še premalo cenjene skladbe.

Nepričakovano všeč bila je Jenkova „Šta čutiš, Srbine?“ Človek ne bi bil nikedar mislil, da bodo tako

dopadali ti žalostni glasi zaradi nesrečne bitve na Kosovevem polju žalujočega Srba, da bode dopadala ta karakteristično-slovaška pesen tudi neslovenskemu ušesu.

Kako sta bila g. Razingar (tenor) in g. Nolli (bariton) sprejeta, smo uže zadnjič povedali. Bela Ljubljana sme ja ponosna it. Razen petja je tudi njju zunanjest dopadala in to nij pri javnosti malenkost! G. Razingar vzlasti je pokazal, da je vreden učenec velikega mojstra Nedveda.

Slavnostni govor je imel g. Levec. Gotovo nehvaležna naloga je eno in isto stvar tolikokrat obravnavati. Oj je uže pri mnogih priložnostih o tem predmetu govoril, a vendar je našel tudi tukaj čisto novo stran. Preširen, ki je pred tridesetimi leti najplodujeje živel, Preširen je uže takrat gojil idejo, katero smo si mi še le na svojo zastavo zapisali, idejo: vse za naš narod, vse za njegovo omiko in njegovo svobodo. G. Levec je to s citati prav dobrodoprl in utemelil.

Gospodičina P. Doljakova je uže znana deklamovalka na Gorškem, in prepričali smo se tisti večer, da po vsej pravici. Njena deklamacija je bila vse pohvale vredna. Gospodičina Alojzija Dolenčeva je pokazala, da je bila v šoli pri g. Hribarji. Varijacije o „mili lunici“ je mojstersko R. Degenovo delo, gospodičina je tudi mojstersko igrala, a strašna vročina

danjih osobna reč zmagala. Dokaz temu je ta, da so po prejšnji odborniki ponudili rok reformatorjem, ker so bili pripravljene kandidirati za odbor večino njihovih mož, samo da ostane mnogo zasluženi dr. Lavrič predsednik društva, ker prepričani so bili prvi, da bi se zamerali pri večini slovenskega naroda, ako bi poskušali človeka odstaviti od svojega mesta, ki je dozdaj vse žrtvoval za narod in vedno, skoro bi rekli, hlapčeval polit. društvu, katerega duša je bil. Tudi smo prepričani, da bi prosti kmetje Lavriča volili za predsednika, in tudi ko bi se bila mestna gospoda ene in druge stranke na glavo postavila.

In to je ravno lepa lastnost našega naroda, katero moramo rodoljubji gojiti in spodbujati, ne pa jej nasproti delati. A nekaterim gospodom one stranke bilo je več ležeče na eni strani, nego na reči sami in tako jim moremo danes v obraz povedati, da so neprevidno, nepolitčno ravnali od ene strani, od druge pa tudi nepatriotično. Nov odbor pa bo na vse kriplje delal, da se opraviči pred slovenskim svetom, in da pokaže, da mu nij za prazna gesla, ampak le za napredek in popolno osvobodjenje našega naroda.

To smo povedali onim, ki našo stranko in naš lat prav nekatoško in nekristjansko opravljajo, in laži trosijo po deželi iz gole zavisti, — pa tudi onemu listu, ki se imenuje katolišk, pa resnici prav po nekristjansko v lice bje, če piše, da je bilo navzočih pri občnem zboru društva „Soča“ samo 30 družabnikov in da je bil izvoljen ves stari odbor, razen edinega duhovnika v njem, g. Vales-a, zna biti za to, da ne dobi društvo katoliške podlage. Zakaj nij več izvoljen g. Vales in tudi drugi č. gg. duhovni, to lahko g. Vales sam objavi, toliko pa je res, da Sočani tega niso krivi.

Veseli pa nas, da si morajo naši sovražniki z nizko lažjo pomagati, ker nas s tem le povikujejo, nikakor pa ne dosegaajo svojega namena.

Da pokažemo nizkost naših nasprotnikov, naj še omenimo sledeče prigodbe. Neki gospod, ki se šteje mej prave urednike onega lista, je rekel v nepremišljenem trenutku: „Zdaj imajo povelje vsi duhovni, da se ne naročijo več na „Sočo“; vsi jo bodo nazaj poslali in „Soča“ mora poginiti.“ V resnici je mnogo duhovnikov in nekoliko takih, katere šteje mo mej dobre rodoljube, to storilo in morda se bo začela križanska vojska proti „Soči“. Pa vsa to ne bo nič pomagalo; „Soča“ bo še zmerom zbojajala narod na Goriškem in da se je uže ukoreninila mej narodom, je dokaz, da se je letos oglasilo več novih naročnikov, prostih kmetov. Gospodja naši slovenski nasprotniki pa naj si zapomenijo dobro pregovor: „Kedor drugemu jama koplje, sam vanjo pade.“

Enako tendenciozno piše uže omenjeni slovenski list o Preširnovi besedi poudarjaje, da „Görzerca“ in „Isanzo“ sta pohvalila besedo in poskuševaje neki dovtip, kateri mu je pa spodletel, ker je dotični dovtipnik(?) en cel dan (30.) zaspal, dasiravno ga nij bilo pri besedi 29. decembra. Vsakdo nij sposoben za dober dovtip, kakožnemu se prilaga kakor kravi sedlo. Kar se pa tiče Preširnovi besede same, mora vsak nepristranski Slovenec, toliko več pa rodoljub priznati, da so si Slovanci na Goriškem z omenjeno besedo toliko koristili, da zamorejo tajiti lestrasten zagrizenec, nikoli pa pravičen človek, še manje pa narodnjak slovenski.

Da nemški in italijanski listi besedo hvalijo, je znamenje, da je bilo zares kaj izvrstnega; le žalostno je, da slovenski list svojo dotično notico iz italijanskih in nemških listov povzema, mej tem ko mu je bila priložnost dana, da poroča iz lastnega vira in tako, kakor se slovenskemu listu spodobi. Perfidija tako naga škoduje zopet le onim gospodom, ker narod naš se ne da za nos voditi.

Ker uže ravno govorimo o časnikarstvu in o našem političnem društvu, naj omenimo nekaterih telegramov in dopisov, ki so se čitali zadnje dni v „Neue freie Presse“ in v „Görzer Zeitung“. Vsled telegrama v

„Pressi“ se je stoprve te dni osnovalo v Gorici slov. pol. društvo, katero napravlja prošnja domoisterstva zaradi enega slovenskega notarjata in obljublja v njej ministerstvu, da pripozna decembersko ustavo, če ono ugodno reši omenjeno prošnjo. V „Görzerci“ pa čitamo: „V slovenskih krogih se napravlja prošnja zaradi narodnih šol in slovenskega uradovanja; pri osnovanju dotičnega odbora bil je izvoljen dr. Lavrič za predsednika.“

Te dve vesti ste, kakor bodo naši čitatelji na prvi pogled videli, enaki oni, da ste se pogreznil dve listi v Grabnjah pri Vipavi (mit Mann und Maus). Nastali ste pa prav na isti način in morda iz enakih nagibov, kakor ta zadnja, ali pa ona, da je vsa soška dolina pod vodo in v veliki nevarnosti, katero je menda kak sovražnik predelске železnice enemu Nemcu navezal, da jo je raztrobil po celem svetu. Naše politično društvo obstaja uže pet let in vendar je po „Pressi“ se le letos osnovalo bilo! Prošnja zaradi notarjata je uže davno rešena v negativnem znanju, torej nam hvala Bogu, ne treba formelno priznavati decemberske ustave, s pomočjo katere nas ustavači prav po ustavaško topejo. Ali pa morda celo mislijo goriški germanizatorji, da bomo šibo poljubovali, s katero nas tepe njih stranka? Vse je mogoče, saj naši Nemci in posebuo redaktor „Görzerce“ se štejejo za poslance izvoljenega ljudstva, da nam tukaj pridigajo zveličavne resnice vstavaškega liberalizma. Pa pustimo to: „Der Michel ist schon wieder aufgesessen!“ in sodimo samo po tem, kako so podučeni dunajski krogi o provincialnih zadevah po svojih apostoljih. Vsa ta reč ima sicer svojo šaljivo stran, a motimo se ne, če mislimo, da se je veselo patrumi nekega slovenskega lista in da jo morda še porabljaajo. Nu, pot j.m. je znana, kako se uredniku „Görzerce“ melvedi navezavajo; dovtipa virov jim potem ne zmanjka.

Naša goriška čitalnica je zopet postala plesalnica, kakor se razvidi iz letošnjega programa; komaj se je bila en par let sem tako povzdignila, da smo imeli kako lepo besedo in igro, pa so uže zopet nekateri gospodje začeli riti, in rili so tako dolgo, da so zasejali nezlogo tudi v čitalnico.

Kaj je treba politike v čitalnici? Kaj pomeni konservativizem v čitalnici? Menimo, da je tisti konservativizem v čitalnici, ki dela za njen napredek in njeno pozdigo; če se pa delalne moči prezirajo in žalijo, se to pravi čitalnico raztirati, ne pa konservirati. Gospodje sedanji odborniki naj bi vendar mislili, kako bi se ta reč poravnala na korist naše čitalnice, ki bi lahko letos tako izvrstno napredovala, kakor še nikdar dozdej, ker ima dosti dobrih močij, katere so zdaj pahnene na stran in nijmajo nobenega zastopnika v odboru.

Iz Gorice 8. januarja. [Izv. dop.] Ker se začne te dni zopet državno zborovanje, je odpotoval naš g. Ježelnji glavlar in državni poslanec grof Coronini danes na Dunaj. Brez kraškega Črnetca bodo tam tudi težko opravili, zdaj ko se ima Avstrija ojačiti(?) po neposrednih volitvah, katere pridejo gotovo na vrsto pred predelško železnico. Železnice so najboljše limanice za omahljive poslance; probatum est! zato jih gospodje ministri vselej nastavljaajo, kedarkoli hočejo poslance za svoje namene pridobiti.

V istini se sliši, da je zopet veliko upanja za predelško železnico in sicer govorijo o tem vprašanji zdaj v merodajnih krogih, da se bode izvršila ali predelška črta, ali pa nobena druga. Deželni poslanec in odbornik g. Gorjup je sestavilo predelški črti nekaklo izvrstno spomenico, ki se ima na deželno stroške tiskati in predložiti državnemu zboru. To delo so naročile občine soške doline. V spomenici je temeljito dokazana državna važnost in korist predelске črte in njena neprimerna prednost pred vsako drugo. Bog daj zaželjeni, srečni uspeh! —

Pri deželnem odboru je zdaj uže v tretjič razpisana služba deželnega tajnika na pollagi uravnane plače letnih 1200 gold. in 10 odstotnih pletelnia do končanega 25. leta službe. Prosilci morajo dokazati, da so dognali politično-pravno izpite in da znajo zravven italijanskega in slovenskega tudi nemški jezik. Bomo videli, ali se posreči odboru, da si pridobi po tolikih skušnjah vendar enkrat sposobnega moža za to službo. Težko kajti kakor so zdaj uravnane službe sodnijskega oobja, nij lahko pričakovati, da bi se sposobni pravniki potezali za službo, katera je sicer za začetnika lepa, a ne obeta nobene posebne prihodnosti. Vsakakor bi bilo želeli, da bi se odbor pri imenovanji strogo oziral na vse one potrebne zmožnosti, zlasti kar se tiče deželnih jezikov, katere so uže pogojene v službinem razpisu.

Zdajje deželno zborovanje nam je porok, da se bo tudi v deželnem odboru uresničilo ono pravicoljubje mej zastopniki obeh narodnostij, katero je edni pravi in temeljni pogoj zloznega in uspešnega delovanja na korist in blagor naše deželice.

Iz Tribuše 7. januarja. [Izv. dop.] Kako spoštujemo naši uradi naš slovenski jezik, bodo razvideli čitatelji „Soče“ iz sledečega glavlarstvenega pisma:

„Slavnemu Županstvu v Tribuši. C. k. okrajna sodnja pritožuje se zopet z dopisom od 5 t. m. št. 4850 da je slav županstvo brez odgovora vrnilo njeni poziv od 19. novembra t. l. št. 581.

Pošljaje slavnemu županstvu gor rečeni poziv, in naročevaje mu da nemudoma tajistemu zadistiti, o pomnim je soper, da je županstvo dolžno v izročnem področju soletati, in ako se obteženo misli, pravico ima samo pritožbo uložiti pri dotičnem višjem vradu! Gericca dne 13. decembra 1872

c. k. namestn. svet I R.

Reichbach I. r.

Županiji tribuški pošilja namreč okrožna sodnja italijanske dekrete in ker jih tukaj nihče ne razume, smo prisiljeni pošiljati jih nazaj z opombo, da jih ne razumemo. A glavlarstvo tirja od nas, da znamo italijansko, in hoče po sil, da županija odgovori na italijanski dopis okrožne sodnje. Čutilno zahtevanje to! Mi Slovenci nijsmo odurni in ne nagajamo nikoli oblastnijam, a kekar se od nas zahteva kaj nemogočega in kadar oblastnija sama ne spoštujejo naših u jvetajših pravic, potem naz silijo, da ne postopamo tako, kakor nam narava in zbrava pamet kaže.

V Cerknem 5. jan. [Izv. dop.] Neki imenitni gospod iz Ljubljane je o priložnosti vprašal, kakošen jezik se v Cerknem govori ter zraven pristavil, da po njegovih mislih bivajo v Cerknem samo Furlani. Ta gospod tedaj je po svoji visoki učenosti menil, da Cerkno kje v Furlaniji leži. Temu, hvala Bogu, nij tako. Cerkno leži na slovenski zemlji. Če pa človek nekoliko okoliščine v Cerknem premišljuje, kmalo bi mislil, da Cerkno ne leži na Slovenskem, ampak tam kje visoko v „rajhu.“ Kajti razen vrlega za domačjo reč velevnetega županstva se vse uraduje nemški. Pošta ima nad velikimi vrati velikanski naslov: „K. k. Post-expedition Kirchheim. Kakoršen je na-lav, tako je tudi uredovanje — vse nemško! Niti ene slovenske črke se ne dabi iz pošte. Poštar nemški ne razume in tudi nemški govoriti ne zna, a uraduje le nemški, menda na čast velike Nemčije. Skrajni čas bi bil, da bi se ta reč na bolje obrnila. C. k. davkarija je vsa nemška; tu res ne vedó, kaj je slovenski jezik. Prečudno zares, nemški listki zahtevajo slovenski denar! Ne vem, čemu mamó razvpiť §. 19? C. k. okrajna sodnja je, kakor bi bila v Berlinu, vsa nemška, tu se celo na slovenske vloge hudujejo. Bog pomagaj, kedaj bo boljše? Če bomo na ta način Slovenijo iskali, udobimo jo še

je glasovir tako pokvarila, da so tasti zaostali, in da nij mogla pečala porabljati. A izvedencev nj to v sodbi motilo.

To je bil program, in če se smemo mi slov. Goričani s čimer koli ponášati, je gotovo Preširnova beseda, in ta bode zapisana v naši kroniki s zlatimi črkami, naj še nekateri naših prijateljev (ka-li?) repenčijo in jezijo, kakor hočejo. Bog je hotel, da se je naša beseda ne le dobro, ampak izvrstno obnesla, in tako je!

Naposled moram omeniti še neke prikazni, ki nij bila do sedaj še v navadi pri nas Goričanih. Italijani in Nemci so strmeli, ko se je toliko telegramov pročitalo. Ker se ti prvi telegrami, ki so narodno svečanost v Gorici poviševali, naj jih ad verbum tudi navedemo:

1. Slovenski bratje v Podmelcu: „Pozdrav zbranim gostom in vsem Preširnovim čestiteljem: Slava Francetu Preširnu. Na zdravje!“
2. Mostaraki domoljubi, sv. Lucija, kličejo svobodomiselnim Preširnovim čestiteljem: Živili! Naprej zastave Slave!“
3. Idrijski dijaki: „Tukajšnji Mladoslavenci pozdravljamo vse pri besedi zbrane čestitelje našega neumrlega Preširna, kateremu navdušemo kličemo: Slava!“
4. Tržaški rodoljubi: „Slava Vam, stanovito

naprej, da si kmalu podamo roke v zedinjeni Sloveniji. Živili svobodni Slovani!“

5. Rodoljubi iz Proseka: „Srčno Vas pozdravljamo in v duhu se udeležujemo slavnosti milega našega Preširna, kojega duh naj prešine ves naš narod, da kmalu postane krepak, emancipiran, svoboden!“
6. Glasbena matica v Ljubljani: „Zbranim Preširnovim čestiteljem srčen pozdrav!“
7. Professor Zupan v Reki: „Narod, časteči velike svoje može, vreden je njih. Slava Preširnu! Pozdrav čestitim čestitelcem!“
8. Uredniki „Slovenskega Naroda“: Goriškim čestiteljem Preširna najsrčniši bratovski pozdrav! Živila svoboda slovska!“
9. „Preširnov spomin slaveče pozdravlja „Slovenija“ na Dunaji.“
10. „Ruskaja Osnova“ na Dunaji: „Počtiteljem pamiat svojeho nezabvenaha Preširna priuosim sardečnoje pozdravljenje i bratskij priviet.“
11. „Akademický spolek“ na Dunaji: „Bratri slovsanski! Jen svorne nase je budčnost, Vam pozdra. srdecny vykazuje bratr cej akademický spolek.“
12. Slovenski vojaci v Trstu: „Z Vami v duhu slavimo boritelja svobode in narodne omike.“

13. Kuhnovi vojaci: „Gromovita slava iz tisočernih mialih grl. Preširnov kultus zbudi naj po sužnjih slovsanskih pokrajinah slavaustvo, bratoljubje, svobodo in poštenje. Vse za domovino, svobodo in omiko!“

14. Ajdovski prijatelji: „Slava Vam prvi liberalci! Bog in narodi bodo Vas hvalili, dokler bodete to pot hodili.“

15. G Stritar na Dunaji: „Slava Preširnu! Pozdrav Vam, bratje, na Soče bregovih, pesnika zbrani čestit, sebi, narodu na čast.

To so bili telegrami: bili so pa tudi z navdušenjem sprejeti, kakor morda nikdar drugod. Po besedi se je začel ples.

Mlada srca, ki so se ogrevala v mladostnem ognju, nijso mogla se ločiti do belega dne. Štirideset parov plesalcev, odličnih gospodičev in zalih gospodičin, to pač nij taka malost v malomestni Gorici!

Da, 29. december, ti ne prideš več mi iz spomina.“

1872.

*) Bogme, ta je pa res prišel iz „ajdovskega“ trga! Giuseppe, stavec.

le na sodnji dan popoludne! Kedor se živi od slovenskega kruha, naj dela tudi za slovenski narod! To zahteva slovensko ljudstvo, ustava sama po §. 19., najbolje pa zahteva to pravica sama!

Politični pregled.

Najvažnejši politični dogodek od novega leta sem je gotovo nova česka deklaracija. Vsi česki listi so prinesli nenadoma 1. januarja isti članek na čelu, v katerem povdarjajo, da česki narod stopi z nepotrjim pogumom v novo leto in v novi boj, da je česki narod prepričan, da mora računati sam na svojo moč; „zarad tega, pravijo Čehi, mora potihnuti vsaki prepir mej domačimi strankami, razločki mej nami morejo biti samo v onih rečeh, katere stojé za zdaj v drugi vrsti, njih rešitev prepustimo prihodnosti. Za zdaj pa hočemo vsi za pravice norodove stati, za njegovo politično individualnost in samoupravo, ker to so pogoji obstanka našega naroda“. Čehi so se tedaj zedinili mladi in stari, da prav uspešno in z vso močjo postopajo proti decembrizmu. Ustavovrni listi ovajajo zbog tega neko bojaznost in se zdaj zopet prav marljivo pečajo s českimi debelo-butičarji, kateri jim toliko zaprek delajo. Mestni magistrat v Pragi napravi velikanski banket, katerega se bodo udeležili odlični možje obeh českih strank, da se tam v bratovskih razgovorih še bolje zedinijo in sežejo drug drugemu v roke z obljubo, da vsi hočejo edino in neumorno postopati na korist in osvobodjenje svojega naroda. Kakor se sliši se bodo taki banketi sklicali po vsem Českem, da se sklene občna pobratimija. Kako pa pri nas Slovencih, ki nas še sebičnost posameznih oseb in stanov čedalje več razdružuje in prav zdaj o času največje nevarnosti, namesto da bi Čehi posnemali in tudi mi bili edini v očigled resni bodočnosti? Naj bi Slovenci to premislili in si predočili nevarnost, katera je v razporu. Ali ne bi bilo tudi pri nas dobro, da bi pustili na strani vprašanja in interese stanov in vsi edini borili se samo za narodne pravice? Geslo naj nam bo: „Jez sem Slovenec!“ vse drugo uže ostudno geslovanje pa pustimo pri strani.

Kmalu pride čas, ko bomo pokazali, če res pred vsim ljubimo narod; tisti pa, ki stavijo narod v drugo vrsto, so pred poskušnjo, ker zaslužijo, da jih tudi narod potisne v drugo in tretjo vrsto.

15. t. m. tedaj stopi zopet skup državni zbor; na dnevnem redu bodo precej direktno volitve; ministerstvo je uže začelo dvomiti nad svojo zmago; prepričano je namreč vsaki dan bolj, da si ne pridobi zadostne večine dveh tretjin.

Poljaki so zdaj odločni protivniki direktnih volitev; vsi poljski listi razkačeno pišejo proti tej postavi. Dobro znamenje je tudi to, da se ministerstvo tako težavno in počasno pripravlja k tej državni spremembi. Vsi enaki coups d' état se morajo hitri vršiti, če hočejo biti uspešni. Radovedni smo samo na to, kaj počnejo južni poslanci, gorški, tržaški, istrski in dalmatinski, če se ne bodo dali zopet oslepiti po ustavovervih.

Na Českem vlada strašno pritiska narod, enako se godi tudi na Ogrskem z ubogimi Srbi, katerim je te dni general Molinari razpustil 20 občinskih cerkvenih zborov in jih zdaj prav po vojaško vlada.

Ruski cesarjevič naslednik je rešen iz smrtne nevarnosti. Ruska vlada se pripravlja na resen boj s kiveškim vladarjem v Aziji, kder si hoče prisvojiti supremacijo čez vse azijske nekulturne narode, ter si prisvojiti vso jutrovo kupčijo. S tem si bo Ruska pridobila tudi mogočen upliv v Evropi.

Razne vesti.

(**iz Kobariča**) je prišla danes vest, da so blizu onega trga našli bogato žilo premoga. Bog daj, da ta vest resnična!

(**Smrt.**) Ivan Junkar, inženir na Reki, vitez Fr. Jos. reda, je 29. dec. pret. l. umrl, stoprv 37. let star. Rajnik je bil pred nekaj leti še priprost feldvebel; a od vojakov prišel je pri podvzetnikih, ki so prekopavali sueški kanal, našel svojim izrednim zmožnostim dostojno mesto, na katerem je bil tudi z re-

dom poslavljen. Škoda za tako talentiranega rodoljubnega moža!

(**Novi župan gorški**), grof Karol Coronini, je pozval 6 mestnih starešinov da studirajo nekatera vprašanja glede uvedanja nekaterih koristnih naprav in zboljšanja mestnih gospodarskih stvari, kakor na priliko: revizijo mestnega statuta, novo službeno ostavo za mestne uradnike in služe, prestroj mestnega urada, novo stavbenko postavbo; osnovanje stalne požarne straže; novi postopek v kazenskih-policijskih zadevah, napravo novega vodotoka, zboljšanje in pomnoženje mestnih šol v primeri s prebivalstvom, uredbo naprav za uboge in sirote, nov mirovdvor in preskrbitev potrebnega denara za izpeljavo vseh omenjenih naprav. Vse te točke so v resnici vredne resnih študij, ker štejeje k resničnim potrebam našega mesta. A gospod župan nij menda zadel pravega pota, ker župan v sedanjih ustavnih dobi ne sme nič storiti, ali dekretovali, če ne popraša poprej mestnega starešinstva, in ker je gospod župan v tej zadevi nekako absolutistično in iz lastnega nagiba postopal, so, kakor se sliši, mestni občetje jezni in mislijo gospoda grofa opomeniti na njegovo dolžnost. Iz tega utegne zopet nastati novi prepir v starešinstvu, kajti jeza in razkačenost mej strankami še zmerom tije pod žrjavico. Nadalje se je nekda mestni župan tudi druge pregrehe nasproti starešinam krivega storil. Povabil je namreč te dni samo nekatere bolj konservativne svetovalce na obed, drugo serijo liberalnih pa povabil posebej na četrtek 9. t. m.; to je zadnje tako razjezilo, da so odrekli svoj prihod. S tem sedetaj začena zopet disharmonija v mestnem starešinstvu, in dokazano je, da v Gorici je težko županovati. Marsikateri liberalni in klerikalni Goričanji se mislijo, da Visini je bil vendar dober župan. Kar smo slišali o novem županu, ne zagotavljamo, da je prav tako, ampak po mestu se tako šepeta.

(**Slovenci v Črni gori.**) Iz privatnega pisma, ki je te dni prišlo v Gorico, polvedamo, da imamo Slovenci v Črni gori malo kolonijo. Kajti sluga črnogorskega knjeza je Slovenec, iz Kanala na Goriskem domu. Ruski konzul v Cetinjah ima pa celo dve Slovenci v svoji službi; ena, kuharica, je Ljubljanka, hišinja pa Dolenjka, Režka Bizjakova iz Rake. Znamenito pa je to, da ta mala, iz 3 oseb obstoječa kolonija bere dva slovenska časopisa: „Slovenski Narod“ in „Soča“, katera jej pošilja domoljuben gospod iz Gorice. Pa s tem še niso zadovoljni! Naša Režka namreč piše in prosi, da bi jej omenjeni gospod poslal še Preširnovi in Stritarjeve pesni in pa Razlagovo pesmarico, — „da bomo časi kako domačo zapeli.“ Tudi slovenskega kalendarja žele, — „kajti tukaj so sami Grki, ki ne štejejo dnij tako, kakor jih mi.“ — O črnogorskem knjezu i kojeginji pravi pismo, da sta „neizreč no prijazna,“ o Črnogorcih pa, da so „zelo lepi ljudje, pa se vendar ločijo od kranjskih fantov, kakor noč i dan.“

(**Vipavski Sokol**) napravi v nedeljo, 12. t. m. veliki ples, pri kateremu bo godel slavno znaai vojaški septet iz Gorice. Gospod kapelnik Blaschke je komponiral iz najlepših slovenskih napevov novo „Soča“ — četvorko, katero bo septet prvokrat v Vipavi zagodel.

(**Soča-četrorka**) se bode še ta mesec tiskala v 500 eksemplarih in kupovala po nizki ceni pri kompoziterju gospodu kapelnika Blaschke-ju v Gorici. Kadar bo tisk dovršen, uže neznanimo po listu.

(**Nesreča**) V Podgori je en otrok v ogenj padel in se skoro tako močno opeknel, da je precej umrl. Starši so pustili otroka samaga pri ogaji in bodo zdaj morali svojo zanikernost zagovarjati pred sodnijo.

(**Detomor**) Neko dekletje v Kronbergu je novorojeno dete pod seboj zadušilo, potem pa zagreblo. Če je bil detomor previden ali nepreviden nij še izvestljivo; zdaj se reč preiskoje.

(**Odbor čitalnic**) je izdal 1. t. m. sledeči veselični program za to leto; 18. januarja — ples; 1. februarja — ples; 15. februarja — ples; 22. februarja — ples.

Plesi se začinja točno ob 8 $\frac{1}{2}$ uri zvečer. Pri plesih bo svral vojaški septet. Čitalnica je v tem letu naročena na 18 slovanskih, 11 nemških in 3 italijanske liste.

Čudno se nam zdi, da v programu nij naznaujane nobene besede, ampak samo 4 plesne veselice. Kedo bi si bil to mislil! Saj vendar sede v odboru gospodje, katerim se je lansko leto — p e več plesalo!

(**Pozor kmetovalci!**) Opominjamo naše vrle kmetovalce, da zahajajo bolj pridno k nedeljskim podučevanjem gospod profesorja Povšeta, kateri bo odslej vsako nedeljo govorila kakor lani, v deželni dvorani. Korist kmetijskega poduka se pri naših kmetovalcih uže spoznava, nij tedaj treba, da jo še enkrat poučarjamo.

(**Ponarejene bankovce**) po 10 gl. je neka ženska iz Notranjskega te dni po Ljubljani menjala.

Štiri je bila uže srečno oddala. Ko so jo zasajili in jo je policaj na „rotovž“ gual, uteknila je tudi njemu on desetak v žep, da bi jo izpustil. Na rotovži je druge bankovce, katere je še imela, prej pogoltnila, predno so jih jej mogli vzeti. Poklicani zdravnik je sicer storil, kar je znal, da bi babia zelodec dal pogoltnena desetake v preiskavanje nazaj, — vendar poslednji jih je bil prej prekuhal. — Pravijo, da je ženska v zvezi z večjo tovaršijo, ki ponareja in razširja iz Notranjskega napačne bankovce. (Slov. Nar.)

Kmetijske i trgovske vesti.

Kako moramo poljedelstvo izboljšati?

I.

S Krasa. [Izv. dop.] Eua tistih dežel, katerih prebivalci se večidel s kmetijo pečajo, je tudi Avstrija, ki se zategadelj imenuje tudi poljedelska država (Agrikulturstaat). Čeravno nij na enaki stopinji z ozirom na kmetijstvo kakor Belgija in Nizozemska, vendar se sme ponasati z obilnim izvažanjem zita.

Pridelek v vsaki deželi se povišuje tembolj, ko kmetijstvo napreduje. Da pa ono napreduje z velikanskimi koraki, moramo tudi velikanske zadržke odstraniti in ti obstojijo po mojem mnenju v nakopičenju zemljišča v malo rokah. Veliko dobrega o kmetijstvu smo pododovali in od tojcev vzeli, mali napredek se je tu pa tam tudi zapazil veld tujega upliva in pisarije, ali vendar pogrešamo še zelo veliko, da pridemo do zaželjenega konca in uspeha. Noč in dan se trudijo prijatelji kmetijstva, izdajajo časnike, knjige in brošure v ta namen. Tu se kemijsko dokazuje, kako naj se goji napravljiva, tam se pišejo dolgi članki o lastnosti zemlje, spet tam se čitajo brezkončne razprave o sadje — in živinoreji, tu se zboruje, kako naj se šola za vinorojo uredi, tam se zopet sklepa (pa žubilože, le z velikimi stroški) o pogozdovanji Krasa in o važnosti njegovem, spet na drugi strani se sliši o kmetijski obrtniji, ktere namen je, kmeta o prodaji izdelanih in ne surovih pridelkov poučevati.

Vse take in enake razprave so velike važnosti in zelo hvale vredne za današnji čas. Ali vse te ne zadostujejo za priprostega kmeta; ti zanj suhoparni in teoretični nauki niso zadosta, kajti on jih ne razume ali pa noče razumeti, kajti videti mora vse dejansko izpeljane, predno je veruje, tudi mora videti uspeh onega poučevanja. Pa pustimo uže sto in stokrat praulačene nauke o poljedelstvu in vrnimo se na moj predmet.

Vprašam Vas, kmetiški učenjaki, kedo prav za prav zemljo obdeluje? Ali posestniki velikih zemljišč? ali spisatelji o poljedelstvu, ki morda še peščice prati nijnajo, ali minister kmetijstva, ki še zemlje ne vidi, ali revež, ki hodi od hiše do hiše za ubogi dar? Nobeden teh ne, ampak po mojih mislih samo srednji in mali posestnik. Ona dva sta steber kmetijstvu, varujeta Avstriji poljedelsko državo, živita gospoda in berača, sploh vse od najvišega do najnižega stauu. Ker veliki posestnik njma časa za to, in ima veliko družega posla, ne more svojih obširnih zemljišč redno in primerno obdelovati; da pa vendar pusta in prazna ne ostanejo, ja je prisiljen obdelovati nekoliko z najemniki, katerim nij mar za vestno delo, ampak samo za plačilo, ki ja torej le na pol oskrbujejo; nekoliko ja mora pa še zavoljo velikih stroškov v nmar puščati, da truje in osat gospodarjevo zanikernost oznanujejo. Ali mora pa še dobro polovico svojih zemljišč v najem dati, kar je po mojem mnenju največja nesreča in škoda za poljedelstvo. Da je to res, hočem vam dokazati.

Kedor dobro in praktično pozna poljedelstvo, bo vsak obžaloval kraj, kder je dosta najemnega ali fitnega zemljišča. Zapazil bo ravno nasprotno od prava lastnue. Naj se človek ozre na njive, travnike, ali v stanovanje, ali naj pogleda v hleve, zapazil bo velikansk razloček. Lastnik ima vse boljše obdelano, vse v lepšem redu, nego najemnik. Lastniku ne rase po njivi osat in plevel, pri njem je vse v najlepšem redu in stauu. Vse je lepo očiščeno in zezadunosnim drevmem nasajeno. Lepo in dobro okopana trta poganja močne mladike polne zaroda, obečajo mu bogato trgateg. Rumene pšenice klas z obilnim zrujen obložen se mu uklanja v hvaležnost gospodarjevega truda. Okusno sadje kaj prijazno vabi popotnika mimo-gredočega s tečnim in okrepcalnim sokom. Tudi na svojem domu se pridni lastnik se zadovoljnim srcem giblje. Priprosta, pa čeduo in trdno zidana hiša je kar obložena s hišnim orodjem. Hlev lepšajo 2-4 leporejeni voli, 2 debeli kravi, eden ali dva para telet. Druge shrambe so napolnjene s tečnim senom in z drugo živinsko krmo. Okusno opravljena gospodinja prinese iz hleva 3 krat na dan polno golido dražega mleka. Tak gospodar ubije na leto enega ali dva prešiča, ktera mu dasta obelo in mesnino za celo leto. Sam gospodar stopa ponosno po dvorišči, z veselim srcem dela na polji, prodaja pridelke v mestu. Čut, da dela zase, da je vse čisto njegovo, lajša mu trud, blaži mu srce, in kakor udu družbinskega živonja vne-

ma ga za dom, vero i cara. Postane pravi državljani, izpolnjuje vestno svoje dolžnosti.

Nasprotno običajno nekoliko najemnika, pogledimo njegovo stanje in njegove okolščine. Ker je uža rob, išče se svoje robstvo vzvišati s tem, da spravi več, ko je mogoče tujega zemljišča v njem misleč si: „Če bom tudi slabo obdeloval, toliko mi bo uže rado lara zemlja vrhu mojega živeža nosila, da lastnikom nekoliko fita ali najemnine izplačam. Pa, hoga me varuj, gospodarju vestno letnino plačevati, kajti v mislih, da mi gre dobro, bi mi fit porasel, ali pa me izgnal, če bi se izpolkupec našel; kakor slabega dožnika pa me ne more izpoditi boječ se, da drugič: mi ne plačam!“ Zvita politika naj muikova, kateri bodo mislim, tudi gospodarji pritečili! Tudi v dobrih letih naj le uzroke, da mu fita ne izplača.

Zraven tega pa tudi njive v rodovitnosti hirajo, kajti gnoj le redko kedaj vidijo, okopane in izorane so zmerem le na pol; zraven pa najemnik ne vsaja nič, ali pa zelo malo. Ker misli si: Zakaj bi mi neki trte sadil, ker njihovega sadu ne bom užival? Če bi tudi jaz vsa zemljišča v dober stan spravil (kar bi mu bilo pa zelo težko zavoljo pomurjkauja potrebnih pripomočkov), sem si v svesti, da mi gospodar poviša najemščino, ali pa da mi vrata pokaže zavoljo zastalega plačila. To bi bilo kaj lepo zadostilo mojega truda! Navadno lastnik plača znoj delalcev za enaka dela posebej, ali pa mu odpusti nekoliko pri najemščini; pa vendar je tako delo prisiljeno in nekako sužensko, tedaj le slabo narejeno. Sploh, kedor se hoče s tem kaj več prepričati, naj preišče zemljišča, obdelovanih delalcev statistično in potrdi bole me ni, da najemna zemljišča škodujejo poljedelstvu.

Najemnik pa ni samo slab kmetovalec, nego, če ga opazujemo s političnega stališča, tudi slab državljani. Kajti popotnik je, ki ga lahko vsak gospodar iz hiše brčne; nijma zemljišč, stanovanja, niti družega imetja; vidi se kakor izmeček ljudstva, ktere ga obupna osoba na svetu je, samo hlapčevati, truditi se in — robovati. Njegov gospodar mu je dostakrat oderuh, tiran, ki želi zadnje kaplje krvi iz njega izpiti. Iz kratka: on je pravi posimist, ki vidi le temno, trnjevo pot v strašno prihodnost. Sovraži že sveto jezo vse, kar se na svetu prosto, brezskrbno in veselo giblje; goječ globoko v srcu maščevanje, ki ga bode sitnega jarma oprostilo. V takem stanju in s takimi domišljijami ne more nikakor koristiti človeštvu in družbinskemu življenju, tudi ne biti zvesta bramba domovini pred sovražniki, ampak le nallega državi in njenim prebivalcem. (Konec prih.)

Poslano.

Prvi list letošnjih „Novic“ je prinesel na 6. strani dopis „V Gorici 29. dec.“, v katerem beremo sledeče stavke: „Nocoj napravijo „Preširnovi častitelji“ pri „zlati zvezdi“ v prostorih italijanskega filharmoničnega društva besedo na čast Preširnu. Povabljeni so k njej nekteri tukajšnji čitalničarji, moogo slov. gospode s kmetov in — kakor pravijo — vse, kar ima italijansko in nemško občinstvo našega mesta kolikaj odličnega. Ker bi pa kdo lahko vprašal, zakaj se ni ta beseda napravila v čitalnici, hotel je nek do po „Narodu“ razglasiti vzroke, zakaj se to ni zgodilo. „Čitalnico unajo zdaj Staroturki v rokah“ — piše se v „Nar.“ — „in ti nijso hoteli osnovalnemu odboru za Preširnovi besedo prepustiti čit. dvorane...“ — Slabo došla, vrla gospoda, Vaša vest v „Nar.“, tako slabo in o nepravem času, da si celó ne moremo misliti, da bi jo bil kedo izmed merodajnih Vaših mož ukazal priobčiti. Vsak trezni politikar obeh strank jo mora smatrati le za brezskrbnost kterege nepoklicanega dopisnika. Kajti to je enkrat gotovo, da imajo osnovatelji Preširnovi slavnosti vzrokov dovolj, če ne vsega, kar se bo nocoj „pri zvezdi“ godilo, vsaj napravljanje te besede, nagibe in namerjanj, z debelo plahto pokrit.“ (sic)

Ker so podpisani omenjeno Preširnovi besedo izprožili, osnovali i vodili, štejejo si v svojo dolžnost, vse kar je v tem dopisu neresničnega, raznoci na ljubo popraviti i posebno v zadnjem stavku izrečeno sumničenje in obrekovanje odločno od sebe odbiti.

Uže sredi novembra se je v privatni družbi izprožila misel, da bi se napravila letos v Gorici slovenska Preširnova beseda. Kmalu potem se je v prav tej družbi izvolil podpisani osnovalni odbor, kateremu se je naložilo slavno čitalnico gorško prositi, da bi mu svoje prostore prepustila za Preširnovi besedo. Stroški te besede so se nameravali pokriti s prostovoljno subskripcijo, vsa vstopnina pak se je imela poslati podpornemu društvu slovanskih študentov v Gradcu.

Osnovalnega odbora tajnik je res po tem 26. nov. pret. l. pisal čit. predsedniku ter ga prosil, da bi nam prepustil čit. prostore za Preširnovi besedo.

Precej drugi dan pa je predsednik g. dr. Tonkli pismeno pozval našega tajnika, da mu naznani vse

ude tega, „nekega osnovalnega odbora,“ — „da še le potem se bode (čit. odbor) v razpravo prošnje spuščati zamogel.“

Ko je bil naš tajnik 27. nov. tej želji ustregel, je 3. dec. prejel od g. čit. predsednika pismo, v katerem prav, da je občini zbor gorške čitalnice 9. nov. sklenil, da imi čitalnica napraviti posebno besedo z vstopnino na korist slovanskih dijakov v Gradcu. „Ker je tedaj (tako piše g. predsednik) ta „beseda“ že v izpeljavi in imajo vsi gg. družabniki priliko, in gg. odborniki za „Preširnovi besedo“ pa še dolžnost se dejansveno udeležiti pri „besedi“; ker se nadalje ne zamore zraven postavno izvoljenega odbora še drug odbor Gorške slov. čitalnice priznati: se odbor slov. Gorške čitalnice ne more spuščati v razpravo in rešenje prošnje, katero ste podali v pismu 26. novembra 1872.“

Iz tega se jasno vidi:

1.) Ker se čit. odbor v „razpravo in rešenje“ naše prošnje še spuščati nij hotel, nam je čitalnico uže a priori odrekli in gotovo niti najmanje volje nij imel za Preširnovi besedo prepustiti čitalnico osnovalnemu odboru, kterege g. predsednik sofistčno in par nefas imenuje „drug odbor Gorške slov. čitalnice“; tako da smo bili primorani, ker smo hoteli Preširnovi besedo na vsak način napraviti, pa nam je čit. odbor svoje prostore fiktivno odrekli, dragod za tako slavnost potrebnih lokulitet iskati.

2.) Ker je bila, kakor nam je g. predsednik pisal, beseda v korist polp. društvu gradskih dijakov uže „v izpeljavi,“ mi nobene potrebe nijmo čutili, še eno besedo z enakim namenom napravljati; zategadelj smo Preširnovi besedo brez vstopnina osnovali, posebno ker smo po tem, ko nam je bila čitalnica svoje prostore odrekla, soglasno sklenili, da napravimo veliko slovesnost in povabimo več odlične gospode. Gotovo pa ne bi bilo dostojno od povabljenih, posebno neslovenskih, gostov vstopnino zahtevati.

Res je, da se je sklenilo pri čit. občnem zboru 9. nov. pret. l. na predlog g. prof. Čebularja, (ki pa nij bil v našem osnovalnem odboru!) da napravi čitalnica besedo v podporo gradskim dijakom.

A vprašamo g. čital. predsednika iz njim vred g. noviškega dopisnika: Kateri §. čit. pravil nalaga nam „dolžnost,“ da sodelujemo pri tej besedi, zlasti če svojega sodelovanja nikomur niti ustmeno niti pismeno obljubili nijmo? In kakovo veselje moremo imeti, da sodelujemo pri veseliceh, ktere napravlja odbor, izvoljen po jako čudnih agitacijah i s popolnim preziranjem skoro vseh do sedaj za čitalnične veselice zaslužnih močij? Pač pa imi odbor izvrševati sklepe obč. zbora; odbor ima dolžnost napraviti to besedo!

In baš zarad teh žalostnih razmer smo hoteli nam ljubi čitalnici priteči na pomoč s tem, da smo njen odbor prosili za prostore, v katerih bi bili napravili Preširnovi besedo s prav tistim namenom, s kakoršnim bi jo bil moral čit. odbor sam napraviti. S tem smo hoteli samo nezmožnost tistega odbora za napravljanje veselice pokriti, ki uže dva meseca „besedo“ — „izpeljuje,“ a še do današnjega dne brez vsakega uspeha!

Kar se pa „nagibov in namerjanja“ naše besede tiče, moramo opomeniti, da smo jo hoteli napraviti: 1. da bi vredno poslavlili stvaritelja slovenske poezije; 2. da bi Gorici pokazali napredek slovenske umetnosti v zadnjih letih; 3. da bi slavno čitalnico gorško prepričali, kakova škoda se je zgodila njej sami, če se pri odborovih volitvah zarad osobnega arzenja skoro vse delalne in za besede prepotrebne moči prezirale.

Da smo vabli samo „nektere tukajšnje čitalničarje“ — to nij res! Kajti vabli smo g. čit. predsednika o sobno (kakor deželnega glavarja in mestnega župana); vabli smo pismeno ves čit. odbor, vse rodbine,

ki so se pret. prepust čitalniških plesov udeleževale in dalje mnogo nam bolj znanih društvenikov. Poleg vsega tega smo g. čit. predsedniku izročili 10 vstopnic za nepovabljene čitalničarje ter še posebej v „Soči“ naznanili, da vsak rodoljub ki se želi besede udeležiti, pa nij povabljen, naj se za vstopnico pri osn. odboru oglasi.

Kar noviški dopisnik dalje piše, da se ima namerč „pri nocojšnji besedi storiti po časnikih že razpravljana zveza italijanko - slovenska proti nemštvi“ — to se nam zli absurdno in tako malo odgovora vredno, kakor opravljanje tistega gospoda, ki je po Gorici pravil, da je osn. odbor iz „dispositions-fonla“ dobil pomenč za Preširnovi besedo.

Veseli nas pa, da so pri besedi navzočni gostje, nemški (!) in italijanski, vso slavnost soglasno hvalili, prizaavajoč velik napredek Slovencev v Gorici; v tem, ko nekateri slovenski gospodje nas i naše besede ne morejo doata ogrditi.

„Debelo plahto“ pa, katero noviški dopisnik nam priporočil, svetujemo njemu i njegovim prijateljem, da z njo pokrijejo svojo slepo strast i zeleno zavist o nepridekavouem uspehu naše Preširnovi besede.

Sicer pa smo tudi mi za zlogo —, a na zdravi, pravični pollagi.

S tem ob enem odgovarjamo na poslano g. dr. Tonkliju v 3. št. „Slov. Nar.“ t. l., kolikor je tega „poslanega“ na ušo adresu.

V Gorici 5. januarja 1872.

Osn. odbor za Preširnovi besedo: Matej Vođušek, predsednik; Viktor Dolenc; Ernest Klavžar; Jul. Glowicki; Fr. Frjla, blagajnik; Fr. Šuklje; Fr. Levec, tajnik.

Poslano.

Da ne bi slov. občinstvo, kakor je sl. „Glas“ poročal, moj odstop tako tolnačilo, češ, da me ni hotel stari odbor več kandidovati, jemljem si s tem prostost, izjaviti, da sem se prostovoljno sleherni kandidaturi v „Soči“ odbor odločno že pred meseca decembra pismeno in potem ustmeno 23. dec. t. l. odpovedal. Natančnejše opravičenje in motivacijo mojega odstopa bode brž ko brž eden slovenskih časnikov prinesel. Še spoštovujem se podpisem.

Marko Valec, kaplan v Renčah in bivši odbornik „Soče.“

Cenik raznega blaga na gorškem trgu.

Turšica domača po 1 gold. 65 --- Turšica ogerska po 1 gold. 68. --- Pšenica po 3 gold. 10 --- Rž po 2 gold. 20 --- Ječmen cel po 1 gold. 80. --- Ječmen pehan po 3 gold. 20 --- Oves laški po 1 gold. 20 --- Oves ogerski po 1 gold. 15 --- Ajda po 1 gold. 30 --- Krompir Cent. po 2 25 --- Maslo kuhano po kr. 52. --- Slanina (špoh) domač 38 do 42 gold. --- Slanina ameriška po 36 gold. --- Slama po 1. 25. Seno po 1. 20 --- Vino črno po 14 do 17 gold. Em. --- Vino belo po 13 do 14 Em.

Moke v Straciach.

N.ro 1. f. 15, 40. --- N.ro 2. f. 14, 40, --- N.ro 3. f. 11, 60, --- N.ro 4. f. 10, 40, N.ro 5. f. 8, 60 --- N.ro 6. f. 6, 90, --- se žakljem.

Otrobi drobni po 2. 80, --- Otrobi debeli po 2. 20. brez žaklja.

Rajž po gold. 9, 50, 10, 25, 11, 50, 12, 25, 13 gold. naj fineji.

NB. Moke v Straciach se dobé pri odjemi 20 žakljev 40 novičev ceneje.

PODDRUŽNICA

Štajerske Eskomptne Banke v Gorici,

eskomptuje menjice domače in inostanske in izdava nakaznice za kterokoli mesto domače in inostransko.

Na uplačila v zlatu se plačujejo obresti od 4% proti 30 dnevnu odpovedu.

Prejemljejo se uloge nizke in visoke, začensi od 10 gold. v tekoči račun (conto corrente) z obrestimi od 5%, za ktere nlogo se bodo izdavale shranilen bukvice in vsak znesek bode do našal obresti od tistega dne, ko je bil uplačan.

Nadalje se izdajajo nakaznice na blagajnico (Cassenscheine) donašajoče 4% obresti, če nij odpovednega obroka, in 5% če velja 10 dnevni odpovedni obrok.

Posojuje se denar proti zastavi vsakovrstnih urednostij.

Kupujejo in prodajajo se vrednosti vsake vrstne, kakor obligacije državne, privatne i. t. d. in take vrednosti se kupujejo po naročilu tudi za račun tretjih osov, v katerem slučaju mora naročnik podati primerno pa ne visoko kancijo.